TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Tin xấu và tin tốt

ISSN: 2734-9195 10:30 15/10/2026

Xin đừng quên: mọi pháp hữu vi đều mang bản chất hoại diệt. Hãy tinh tấn tự mình giải thoát. Hãy bắt đầu tháo gỡ những gì cần được tháo gỡ.

Có những lúc, hy vọng không bắt đầu từ việc tin rằng thế giới sẽ tốt đẹp hơn, mà từ quyết tâm làm tốt những việc bình thường ngay trước mắt.

Tôi là người lạc quan. Nhưng sâu thẳm bên trong mỗi người lạc quan đều có một kẻ bi quan đang bị trói chặt, bị bịt miệng, nhốt dưới tầng hầm, dưới ánh đèn trần trụi, vùng vẫy tìm đường thoát ra.

Nếu chúng ta không chịu nhìn lại, tháo gỡ những cấu trúc trong đời sống của mình để học cách sống gắn bó hơn với mặt đất, thân thiện hơn với trái đất, bền vững hơn; nếu chúng ta không cố gắng chung sống với mọi sinh linh, kể cả những sinh linh không có đôi mắt to tròn đáng yêu, không bị nhốt sau song sắt trong sở thú hay xuất hiện trên màn hình chờ máy tính, thì chẳng bao lâu nữa, sớm hơn chúng ta tưởng, chúng ta sẽ buộc phải làm điều đó. Hoặc bằng những mệnh lệnh chính trị, hoặc bởi thực tế kinh tế, hoặc vì đã khai thác tài nguyên quá mức. Hoặc tệ hơn thế.

Tôi nghĩ đã đến lúc chúng ta cần, theo nghĩa ẩn dụ, cầm lấy những chiếc chĩa ba mà đứng lên. Bởi những gì đang bị đặt cược chưa bao giờ lớn đến thế.

Tôi cũng chẳng khác gì bất kỳ ai trong số các bạn đang đọc bài viết này. Mỗi sáng thức dậy, trong sâu thẳm tâm trí tôi luôn đè nặng nỗi lo về một loạt thảm họa có khả năng đe dọa sự sống. Tất cả chúng ta đều là những người có ý thức, đang cùng trên chuyến xe lao điên cuồng về phía điều chưa biết: biến đổi khí hậu tạo ra những hình thái thời tiết thảm khốc; nguy cơ về một mùa đông hạt nhân, có thể bắt nguồn từ gã người Mỹ điên rồ đang muốn làm vua; những đại dịch, chiến tranh… còn gì nữa?

Thôi, chắc các bạn đã hình dung được bức tranh ấy.

Trận lũ kinh hoàng ở Nepal vào sáng 26/08, gây ra cảnh tàn phá khủng khiếp, là hồi chuông cảnh tỉnh đối với chúng tôi ở Bhutan. Tôi không thể ngừng nghĩ về những người Nepal đáng mến, những người đã bắt đầu ngày mới như bao ngày bình thường khác, rồi đột nhiên, theo đúng nghĩa đen, bị dòng nước cuốn phăng cả cuộc đời.

Huyện Rasuwa, nằm ở vùng biên giới phía Bắc giáp Tây Tạng, bị nhấn chìm dưới hàng triệu tấn bùn đất, mảnh vỡ, nước và đá. Khối vật chất khổng lồ ấy có thể bắt nguồn từ một phần sông băng bị nứt vỡ, từ vụ sạt lở đất tiếp theo trên nền

địa chất mong manh bên dưới, hoặc nhiều khả năng là sự kết hợp của cả hai. Người dân, động vật, trang trại, nhà cửa, trường học và cầu cống đều bị cuốn trôi. Tai họa giáng xuống những con người Nepal bất hạnh, dữ dội đến mức chẳng khác nào địa ngục trần gian mở ra.

Trái tim tôi vẫn đau nhói, theo số liệu được nêu tại thời điểm viết bài, số người thiệt mạng là 1.454, trong khi 5.285 người vẫn mất tích. Nepal cũng mất khoảng 900 người trong 12 dự án thủy điện đang được xây dựng. Cả một thế hệ kỹ sư bị chôn vùi.

Tối hôm đó, khi nhìn vào điện thoại, tôi thấy đợt sóng kinh hoàng cuốn theo đủ loại mảnh vỡ, phá hủy trạm kiểm soát biên giới Trung Quốc cao bảy tầng, nơi những người hành hương thường tìm đến để bắt đầu hành trình lên núi Kailash và vùng đất Tây Tạng. Tôi vội chạy đi cho chồng mình, Namgay, xem, sau khi xác nhận thông tin đến từ một nguồn tin đáng tin cậy: Tenzing Lamsang, nhà báo của tờ *The Bhutanese*. Đó không phải sản phẩm do trí tuệ nhân tạo tạo ra, cũng chẳng phải đoạn giới thiệu của một bộ phim thảm họa mới. Thế giới chúng ta đang sống đã trở thành như vậy.

Những ngày này, tôi liên tục tự trấn an mình bằng đủ cách. Người dân Bhutan cũng vậy. Các thung lũng sông ở dãy Himalaya gần như nằm ngay tâm điểm của những thảm họa khí hậu liên quan đến băng tan. Vì thế, trong nỗ lực tự trấn an ấy, tôi nghĩ Bhutan có phần may mắn hơn nhờ độ che phủ rừng đạt 70%. Có cây xanh hẳn vẫn tốt hơn, phải không? Nhưng tôi cũng không biết điều đó có thực sự tạo nên khác biệt hay không, bởi lũ lụt vẫn có thể bật tung cả những thân cây, cuốn chúng trôi dọc các thung lũng.

Một số vùng ở Nepal giờ đây trông chẳng khác nào bề mặt Mặt trăng. Chính phủ Nepal đã chuyển nhượng, bán đi phần lớn tài nguyên thiên nhiên của đất nước. Nếu xem những đoạn video về trận lũ, bạn sẽ nhận thấy rõ một điều: cây cối thưa thớt đến mức nào. Kathmandu bị ô nhiễm nghiêm trọng, các chất ô nhiễm khiến băng trên sông băng sẫm màu, hấp thụ nhiệt nhiều hơn và tan nhanh hơn.

Một người bạn Nepal nói với tôi rằng các vị thần đang nổi giận với đất nước họ vì con người đã không biết gìn giữ trái đất: tài nguyên bị đem bán, còn núi Everest, ngọn núi linh thiêng bậc nhất trong Phật giáo Tây Tạng bị thương mại hóa. Trên ngọn núi ấy, theo người bạn của tôi, hiện vẫn còn khoảng 200 thi thể người chết chưa được đưa xuống, tiếp tục làm hoen ố chốn linh thiêng.

Tạ ơn trời đất, Bhutan không cho phép người ta leo núi. Chính phủ Nepal, vốn từ lâu bị đánh giá là hoạt động kém hiệu quả trong việc phục vụ người dân và

chìm trong nạn tham nhũng tràn lan, đang cố gắng chấn chỉnh với một vị thủ tướng mới 38 tuổi, từng là rapper. Nhưng để làm trong sạch bộ máy chính phủ cùng hệ thống quan liêu gắn liền với nó sẽ là một công việc vô cùng nặng nề.

Nhìn lại hơn 200 năm tiền lệ, tình trạng tham nhũng nghiêm trọng trong chính quyền Nepal không phải điều gì xa lạ. Theo Chỉ số Cảm nhận Tham nhũng của Tổ chức Minh bạch Quốc tế, Nepal đứng thứ 109 trong số 180 quốc gia và vùng lãnh thổ; trong khi Bhutan xếp thứ 18 trên tổng số 182 quốc gia và vùng lãnh thổ, theo số liệu được bài viết dẫn cho năm 2025.

Có lẽ Nepal từng nhận được một khoản kinh phí để xây dựng hệ thống cảnh báo sớm đối với nguy cơ sông băng tan chảy. Nhưng rất có thể nguồn lực ấy đã chảy vào túi những người có đặc quyền. Hệ thống đã thất bại, hoặc thậm chí chưa từng tồn tại. Trong khi đó, băng đã dịch chuyển suốt nhiều tuần.

Ở Bhutan, chúng tôi đã khẩn trương bắt tay vào hành động. Từ lâu, chúng tôi đã xác định 17 hồ trong số hơn 600 hồ băng có nguy cơ vỡ bờ, giải phóng hàng nghìn tấn nước và đất đá xuống những khu dân cư thưa thớt giữa núi rừng. Khi hành tinh nóng lên, băng tan và ngày càng nhiều hồ hình thành với tốc độ đáng báo động. Vài năm trước, số hồ mới chỉ ở mức hơn 500. Giờ đây, chúng đang tăng lên rất nhanh.

Trước mắt, mối quan tâm cấp bách nhất là hồ Thorthormi ở Lunana. Một nhóm chuyên gia đang nỗ lực tháo bớt nước khỏi hồ, từng bước một. Họ đã thử cách đây một hoặc hai năm nhưng không thành công. Nay, với kiến thức và thiết bị mới, họ lại bắt đầu một nỗ lực khác.

Chúng tôi cầu nguyện Guru Rinpoche - Liên Hoa Sinh, bậc thầy tâm linh có vị trí đặc biệt quan trọng trong Phật giáo Kim Cương thừa ở Bhutan và Tây Tạng đồng thời hy vọng điều tốt đẹp nhất sẽ đến.

Trong kịch bản xấu nhất, nếu hồ Thorthormi vỡ, lưu lượng đỉnh của dòng lũ bùn đá có thể lên tới 16.360 mét khối mỗi giây. Tôi biết con số này rất khó hình dung, nhưng hậu quả có thể là 1.277 công trình cùng những người bên trong bị nhấn chìm, vô số động vật bị cuốn trôi và 245 ha đất nông nghiệp bị tàn phá.

Khoảng sáu giờ sau, dòng lũ sẽ đánh vào Punakha Dzong, cách hồ 90 km về phía hạ lưu. Đây là một pháo đài - tu viện Phật giáo có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, nơi hàng trăm nhà sư có thể đang hiện diện bên trong những ngôi điện thờ linh thiêng.

Tiếp đó, Dự án Thủy điện Punatsangchhu sẽ hứng chịu hậu quả. Với Bhutan, đó có thể là dấu chấm hết. Phần lớn sản lượng thủy điện mà Bhutan xuất khẩu sang Ấn Độ đến từ khu vực này. Thủy điện đóng góp khoảng 12–15% GDP của Bhutan. Nhà máy sẽ phải được xây dựng lại, nếu điều đó còn khả thi.

Bhutan vốn có truyền thống quan sát những gì diễn ra ở các nước láng giềng và rút ra bài học cho mình. Giờ đây, những người bạn Nepal đang phải gánh chịu bất hạnh lại trao cho chúng tôi một bài học cấp bách.

Hiện tại, mạng lưới giám sát ở miền bắc Bhutan có 10 trạm theo dõi cùng 18 còi báo động, có thể phát tín hiệu cảnh báo khi xảy ra vỡ hồ và lũ lụt nhưng chỉ sau khi sự cố đã bắt đầu. Như thế là chưa đủ. Chúng tôi cần nhiều hơn thế.

Một hệ thống cảnh báo sớm dựa trên dự báo đang được phát triển, nhằm nhận diện trước nguy cơ vỡ hồ do mưa và biến động nhiệt độ. Hệ thống sẽ kết hợp camera trực tuyến, các đầu dò áp suất đặt dưới đáy hồ và thiết bị radar đo mực nước sông để liên tục theo dõi những thay đổi của mực nước. Công ty Geopraevent của Thụy Sĩ là một đơn vị hoạt động trong lĩnh vực này; Thụy Sĩ hiện thuộc nhóm quốc gia dẫn đầu về công nghệ như vậy.

Chương trình Quản lý và Bảo tồn Hồ băng (Glacier Lake Stewardship Program - GLSP; chữ viết tắt là thứ người Bhutan chúng tôi đặc biệt yêu thích) do Viện Địa cực Thụy Sĩ, có trụ sở tại Sion, khởi xướng, gần đây đã tổ chức hội thảo đầu tiên tại Thimphu, thủ đô Bhutan.

Chương trình quy tụ các chuyên gia từ Trường Bách khoa Liên bang Lausanne (École Polytechnique Fédérale de Lausanne - EPFL), một cơ sở đào tạo và nghiên cứu khoa học, công nghệ danh tiếng của Thụy Sĩ; các nhà nghiên cứu thuộc Viện Địa cực Thụy Sĩ; cùng đại diện Trung tâm Quốc gia về Thủy văn và Khí tượng Bhutan và Trung tâm Quốc tế về Phát triển miền núi tổng hợp (ICIMOD), có trụ sở tại Kathmandu.

Cuộc gặp đã đưa ra những giải pháp dài hạn, xây dựng các kế hoạch hành động trước mắt, đồng thời mở đầu cho sự hợp tác giữa Thụy Sĩ và Bhutan nhằm ứng phó với vấn đề cụ thể này. Hai quốc gia vốn có quan hệ lâu dài: từ những năm 1950, Thụy Sĩ đã là nước đầu tiên hỗ trợ Bhutan, thông qua con đường tư nhân, với sự góp sức của nhà công nghiệp Fritz von Schulthess.

Nhưng đó là một tin tốt.

Nhà nghiên cứu sông băng người Bhutan Karma Toeb từng nhận xét: “Chúng tôi, những người Bhutan, không đóng góp gì vào tác động của biến đổi khí hậu, nhưng vẫn phải gánh chịu gánh nặng ấy”.

Quả thực, Bhutan là một quốc gia có trách nhiệm trong việc gìn giữ Trái đất đến mức đạt trạng thái âm carbon: lượng CO_2 được Bhutan hấp thụ lớn hơn lượng khí này mà quốc gia phát thải ra.

Tin hay không tùy bạn, nhưng nếu bạn vẫn còn kiên nhẫn theo dõi bức thư hơi u ám này của tôi đến đây, xin hãy biết rằng tôi vẫn có hy vọng! Kẻ bi quan vẫn đang bị nhốt dưới tầng hầm, nhưng tôi tin chúng ta sẽ tìm được vùng đất cao hơn, an toàn hơn.

Như để xác nhận điều tôi đang muốn nói trong bài tiểu luận ngắn này, ngay lúc tôi ngồi viết tại Thimphu vào một buổi sáng mùa thu tuyệt đẹp, Namgay đang gây ra một trận ồn ào không thể tin nổi trong bếp. Tôi nhìn thấy những khúc gỗ lớn nằm ngổn ngang trên sàn, còn các cánh tủ phía dưới bếp nấu đều mở toang.

Anh ấy đang cố nâng mặt bàn bếp bằng đá granite lên cao hơn và chỉ cho tôi thấy chỗ mặt bàn đang bị lún xuống, thậm chí cong võng. Ở vị trí mặt bàn granite tiếp giáp với phần gạch ốp tường phía sau, một khe hở sâu khoảng hai centimet đã xuất hiện.

Trong những năm sống ở đây, mặt bàn đã dần hạ thấp vì chúng tôi cất những bình gas nặng bên trong các ngăn tủ. Namgay đã kê ba tấm ván lớn, chèn thêm các khối gỗ bên dưới hệ tủ. Anh ấy cần mẫn như một con kiến, liên tục đẩy những miếng gỗ nhỏ vào bên dưới để nâng hệ tủ lên. Và quả thực, cách làm ấy đã nâng được mặt bàn đá granite trở lại.

Bỗng nhiên, tôi nghĩ đến *Candide* của Voltaire và thông điệp của tác phẩm: những lý thuyết có thể được dùng để biện minh cho thảm họa, còn một khu vườn thì có thể nuôi sống con người. “Chúng ta phải vun trồng khu vườn của mình”.

Đây không phải là thế giới tốt đẹp nhất trong tất cả những thế giới có thể có. Vì thế, chúng ta phải làm việc với những gì mình đang có. Tôi nghe chính mình tự nhủ: *Hãy buông bỏ câu chuyện mà bạn mong muốn phải xảy ra và học cách làm việc với những gì đang hiện hữu. Mỗi ngày, hãy nghĩ đến Bát Chánh đạo, đặc biệt là Chánh mạng và Chánh nghiệp. Hãy làm những việc bình thường*

hằng ngày một cách trọn vẹn, chu đáo; rồi mang tinh thần ấy vào cách bạn đối xử với người khác.

Coi đó là pháp thực hành, tập trung vào những công việc thường nhật, vào việc gieo trồng khu vườn của mình, tôi cảm thấy theo bản năng, đó chính là con đường nên đi.

Đó không phải là rút lui khỏi những vấn đề của thế giới. Trái lại, đó là một cách sống từ bi, làm điều có ích cho người khác và thể hiện tinh thần liên đới với họ.

Vì vậy, nếu phải tóm lại, tôi muốn nói thế này: hãy cầu nguyện cho tất cả chúng sinh đều có thể tìm đến vùng đất cao ráo, an toàn hơn. Hãy vun trồng khu vườn của mình. Và hãy cố gắng có những người bạn Thụy Sĩ.

Và xin đừng quên: mọi pháp hữu vi đều mang bản chất hoại diệt. Hãy tinh tấn tự mình giải thoát.

Hãy bắt đầu tháo gỡ những gì cần được tháo gỡ.

Tác giả: **Linda Leaming**/Chuyển ngữ: **Thường Nguyên**

Nguồn: **https://www.buddhistdoor.net/features/some-bad-news-and-some-good-news/**